

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของตำรวจ
2. พนักงานสอบสวนและคุณสมบัติของพนักงานสอบสวน
3. ปรัชญาในการสอบสวนและจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน
4. หลักการสอบสวนและลักษณะของงานสอบสวน
5. แนวทางปฏิบัติการทำสำนวนการสอบสวน
6. หน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน
 - 6.1 หน้าที่สารวัตรสอบสวน
 - 6.2 หน้าที่รองสารวัตรสอบสวน
 - 6.3 หน้าที่ของพนักงานสอบสวน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของตำรวจ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีภารกิจและอำนาจหน้าที่ 6 ประการ ดังนี้

1. รักษาความสงบเรียบร้อยภายในราชอาณาจักรเฉพาะที่มีได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานอื่น
2. ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดอาญาที่มีได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานอื่น
3. สอบสวนและสอบสวนการกระทำผิดอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่น และดำเนินการจับกุมผู้กระทำผิดตามกฎหมาย
4. ร่วมมือช่วยเหลือหน่วยงานอื่นในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดอาญาและรักษาความมั่นคงแห่งชาติ
5. บำบัดทุกข์บำรุงสุข ช่วยเหลือป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอันเกิดจากทุกข์ภัยต่าง ๆ และให้บริการประชาชนที่ไม่ขัดต่อหน้าที่หรือไม่เสียหายต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

6. ส่งเสริมการรักษาซึ่งความสัมพันธ์อันดีต่อประชาชน (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2539, หน้า 4)

ไคเคนดอลล์ และอันซิงเกอร์ (Kuykendall & Unsinger, 1975, pp. 18-19) ระบุถึงบทบาทหน้าที่ของตำรวจในระบอบประชาธิปไตยไว้ดังนี้

1. ปฏิบัติตัวต่อประชาชนในสังคมให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย โดยการให้ความยุติธรรมไม่เอนเอียง แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง ความเมตตา สงสาร และความอดทน
2. ปฏิบัติตนในการรักษากฎหมายอย่างเคร่งครัด
3. สืบสวนอาชญากรรมที่เกิดขึ้นและติดตามจับกุมผู้ต้องสงสัยในการกระทำความผิดให้ความรู้แก่ประชาชนในการป้องกันตนเองและทรัพย์สิน
4. พยายามแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่นุ่มนวล
5. ทำงานร่วมกับชุมชนอื่น ๆ และองค์การในกระบวนการยุติธรรมเพื่อหาแนวทางแก้ไขสาเหตุของการก่ออาชญากรรมให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพ

วินสัน และคลินตัน (Winson & Clinton, 1972, p. 22) กล่าวว่า หน้าที่ของตำรวจได้แก่ การป้องกันอาชญากรรม ปราบปรามอาชญากรรม จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย ติดตามให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินที่สูญหายและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด รักษาระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับอื่น ๆ เช่น การปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ตลอดจนให้บริการอื่น ๆ

อีสต์แมน และอีสต์แมน (Eastman & Eastman, 1969, pp. 3-4) ได้กำหนดหน้าที่ตำรวจไว้ดังนี้

การป้องกันอาชญากรรม ปราบปรามอาชญากรรม จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย ติดตามให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินที่สูญหาย รักษาภาวะเรียบร้อยของสังคมที่ไม่เกี่ยวกับอาชญากรรมหน้าที่ให้บริการเบ็ดเตล็ดอื่น

กล่าวโดยสรุป หน้าที่ของตำรวจตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ตำรวจมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคมหลายประการ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนในสังคมนั้นมีความศรัทธาในตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน เพราะในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ตำรวจกับสังคมจะต้องทำงานร่วมกันในการรักษากฎและระเบียบของสังคมให้ประชาชนในสังคมนั้นอยู่กันด้วยความสงบสุข จริงอยู่ไม่ว่าสังคมใดก็ตามไม่สามารถที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดกฎหมายของสังคมให้หมดสิ้นไปได้โดยเฉพาะในเรื่องของอาชญากรรม แต่ก็มีความจำเป็นของสังคมที่จะหามาตรการการอย่างหนึ่งอย่างใดมาป้องกันให้เกิดการละเมิดขึ้นน้อยที่สุด

การอำนวยความสะดวกในการสอบสวนคดีอาญา จึงถือเป็นมุ่งหมายสูงสุดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และถือเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของพนักงานสอบสวนทุกนายในการสอบสวนคดีอาญา เพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นไปโดยชอบอย่างแท้จริง ต้องกระทำภายในกรอบของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด ซึ่งในทางปฏิบัติการที่จะให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพและได้ความจริงอย่างถูกต้องมากที่สุด พนักงานสอบสวนจะต้องเพียรพยายามใช้ศิลปะการสอบสวน ซักถามตามหลักวิชาการสอบสวนโดยไม่ใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญบังคับผู้ต้องหา

การสอบสวนเป็นการให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กระทำต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยตรงหลายประการ อาทิ มีอำนาจตรวจตัวผู้ต้องหา การค้นพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด การจับ และการควบคุมผู้ต้องหา ฯลฯ ฉะนั้น พนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องกระทำการใด ๆ ให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม (justice under law) และข้อจำกัดโดยกฎหมาย (legal restriction) ของทุกกรณี

พนักงานสอบสวนและคุณสมบัติของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน (ป.วิอาญา มาตรา 2 (6)) ส่วนการสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยาน หลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (ป.วิอาญา มาตรา 2 (11))

ทั้งนี้พนักงานสอบสวนในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้ (ป.วิอาญา มาตรา 18) ในกรุงเทพมหานคร พนักงานสอบสวน ได้แก่ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป

ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หมายถึง อธิบดีกรมตำรวจ (ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ลงไปจนถึงหัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ซึ่งเหตุที่มีการแบ่งตำรวจออกเป็นตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และที่ไม่ใช่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ก็เพราะว่าการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจตามกฎหมายซึ่งมีโทษทางอาญา เป็นเรื่องที่จะกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน การตัดสินใจหรือการใช้ดุลยพินิจในการกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นเรื่องจำเป็นที่

ต้องใช้ความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ หรือตำแหน่งหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง (หลักทั่วไปในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2535, หน้า 57)

ปัจจุบันกระทรวงมหาดไทยได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2520 กำหนดให้คดีอาญาในความรับผิดชอบตามกฎหมาย 10 ฉบับ ซึ่งเป็นกฎหมายที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานฝ่ายปกครองเป็นส่วนใหญ่ในอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองทำการสอบสวนได้แก่เพียงฝ่ายเดียว คือ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน กฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ กฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง กฎหมายว่าด้วยการควบคุมสุสานและฌาปนสถาน กฎหมายว่าด้วยสาธารณสุข กฎหมายว่าด้วยประถมศึกษา

ดังนั้น พนักงานสอบสวนก็คือ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่เฉพาะตัวจะมอบให้บุคคลอื่นทำการแทนไม่ได้ เว้นแต่การใดในการสอบสวนอยู่นอกเขตอำนาจของตน มีอำนาจส่งประเด็นไปให้พนักงานสอบสวนซึ่งมีอำนาจทำการนั้นจัดการได้ และการใดเป็นสิ่งที่เล็กน้อยในการสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำแทนได้ แต่ทั้งนี้เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นมิได้เจาะจงให้ทำด้วยตนเอง (ป.วิอาญา มาตรา 128) เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่พบศพนั้นเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนจะมอบให้บุคคลอื่นทำการแทนไม่ได้ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ (ป.วิอาญา มาตรา 121)

คุณสมบัติของพนักงานสอบสวน ซึ่งในการปฏิบัติงานเป็นพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (แสง วีระสวัสดิ์, 2530, หน้า 21-22)

1. **รู้หลักจิตวิทยา** คือ สามารถอ่านจิตใจผู้ถูกสอบสวนออก และสามารถกระทำตัวเป็นนักแสดงหรือเป็นนักธุรกิจได้ เพราะผู้ถูกซักถามย่อมมีจิตใจแตกต่างกัน บางคนชอบปดอบ บางคนชอบพู และบางคนก็ชอบสุภาพ

2. **มีความรู้ทั่วไปกว้างขวาง** เพราะเกี่ยวกับจะต้องสอบสวนซักถามคดีไม่จำกัดประเภท และต้องขยันศึกษาหาความรู้ในเรื่องทั่วไปเพิ่มเติมอยู่เสมอ

3. มีเซาว์ไหวพริบ เพราะการถามปากคำมีปัญหาเฉพาะหน้าเกิดขึ้นมากมาย ต้องวิเคราะห์หาเหตุผลเมื่อพบปัญหาอยู่เสมอ ต้องรู้สึกสนใจกระตือรือร้นแต่ ไม่แสดงกิริยาอาการข่มผู้อื่น

4. มีบุคลิกภาพดี พนักงานสอบสวนแต่ละคนควรมีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใส และ ยำเกรงแต่ผู้ซักถามมีลักษณะเป็นผู้เจียมขนาด แต่อ่อนโยน และสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจ ในตัวผู้ซักถามได้เป็นอย่างดีด้วย

5. มีความพากเพียรพยายาม ผู้ถามปากคำต้องมีมานะบากบั่นในการที่จะซักถามให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเสมอ เพราะผู้ถูกซักถามอาจให้การสับสนวุ่นวายบางครั้งบางครั้งอาจให้ ถ้อยคำคลาดเคลื่อนข้อเท็จจริงโดยไม่ตั้งใจ

6. รู้จักทำความเชื่อมโยง คือ รู้จักแสดงความสนิทสนมเป็นกันเองกับผู้ซักถามปากคำ หากผู้ซักถามรู้สึกว่าคุณซักถามไม่แสดงความเป็นกันเองกับตน ก็ย่อมจะไม่เต็มใจให้ข้อเท็จจริงอัน ถูกต้องแก่ผู้ซักถาม

7. ผู้ซักถามจะต้องไม่ยอมให้สัญญากับผู้ถูกซักถามในสิ่งที่ตนปฏิบัติได้ เพราะจะเกิด ความไม่ไว้วางใจในตัวผู้ซักถาม

8. มีความสามารถในการสังเกตและอ่านกิริยาท่าทางผู้ถูกซักถาม คือ รู้จักสังเกต ปฏิกริยาของผู้ซักถามต่อข้อซักถาม และสามารถเข้าใจในความหมายของอากัปกริยานั้น ๆ เพื่อจะ ได้เลือกใช้กลวิธีในการซักถามปากคำได้ถูกต้อง

จึงสรุปได้ว่า ผู้ที่เป็นพนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจ และหน้าที่ทำการสอบสวน อย่างไรก็ตามก็มิใช่ข้อสังเกตว่า แม้จะเป็นเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจทำการสอบสวนแต่ไม่มีหน้าที่ทำการสอบสวนไปทำการสอบสวนก็ไม่ว่าผู้นั้นเป็น พนักงานสอบสวน ฉะนั้นต้องมีทั้งอำนาจและหน้าที่ทั้งสองประการ

ปรัชญาในการสอบสวน และจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน

ปรัชญาในการสอบสวน ในระบบการดำเนินคดีอาญานั้นปัจจุบันพบว่าจะอยู่ภายใต้ อิทธิพลของแนวความคิด 2 แนวความคิด คือ แนวความคิดในการควบคุมอาชญากรรม (crime control model) และแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (due process model) กล่าวคือ ประเทศใดให้ความสำคัญแก่แนวความคิดในการควบคุมอาชญากรรม ระบบ การดำเนินคดีอาญาของประเทศนั้นก็จะเน้นในการสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันเป็นการเอื้ออำนวย ในการที่เจ้าพนักงานของรัฐสามารถสืบสวน สอบสวน ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้ อย่างฉับพลันรวดเร็ว โดยอาจจะไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากนัก แต่หากประเทศใดให้

ความสำคัญแก่แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศนั้นก็จะเน้นในการออกกฎหมายวางกฎเกณฑ์ให้กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน ถูกจำกัดและถ่วงดุลโดยองค์กรอื่นมิใช่องค์กรฝ่ายบริหาร และมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนยิ่งกว่าความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ

ตำรวจเป็นหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมาก มีบทบาทสำคัญรับผิดชอบต่อความผาสุกของประชาชนและความปลอดภัยของประเทศไทย ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันตลอดก็คือ ความสัมพันธ์แห่งการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งรวมการควบคุมอาชญากรรมด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงจำเป็นต้องยึดมั่นอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริตและการคุ้มครองความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอทั่วถึงกัน

กระบวนการป้องกันไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้นนั้น เป็นขั้นตอนแรกก่อนที่จะเกิดขึ้น เพื่อเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดมาแล้วกลับไปกระทำความผิดหรือมิให้ผู้กระทำความผิดมาแล้วกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก และรวมถึงการยับยั้งมิให้ผู้ที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนคิดที่จะไปกระทำความผิด ส่วนกระบวนการควบคุมอาชญากรรมเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ตำรวจ ดำเนินการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความในการรวบรวมพยานหลักฐาน มีผู้ร้องทุกข์หรือพบการกระทำความผิดเพื่อติดตามหาผู้กระทำความผิดนั้น ๆ ตลอดจนการจับกุมคุมขังและมีความเห็นในทางคดีเพื่อฟ้องร้องผู้กระทำความผิด

การควบคุมอาชญากรรมส่วนที่สองนี้ นับว่าเป็นผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ถ้าหากกระบวนการยุติธรรมส่วนนี้ตั้งตรงอย่างสง่าแข็งแรง ตรงหน้า โดยไม่หวั่นไหว ต่อภัยอันตรายใด ๆ ที่อาจกีดตันอยู่รอบข้างได้อย่างสงบสุขตามสภาพ และใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมปัญหา อาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการสอบสวนคดีอาญาจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ บุคลากรที่เป็นพนักงานสอบสวน ย่อมเป็นฟันเฟืองหลักที่จะให้วงล้อของกระบวนการสอบสวนหมุนไปอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักปรัชญา 3 ประการ ได้แก่ ความถูกต้อง ความรวดเร็ว ความยุติธรรม

จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตระหนักถึงความสำคัญของการสอบสวนคดีอาญา อันเป็นภารกิจหลักในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้ ซึ่งการดำเนินการจะต้องมีความโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาค และเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง โดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคม และพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณที่เหมาะสมต่อการดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ความ

รับผิดชอบขององค์กรต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่พนักงานสอบสวนจะปฏิบัติหน้าที่ให้สัมฤทธิ์ผล จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนเป็นกรอบและแนวทางในการประพฤติปฏิบัติควบคู่ไปกับ "อุดมคติของตำรวจ" ที่ได้กำหนดไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 16 เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวมดังต่อไปนี้

1. พนักงานสอบสวนต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
2. พนักงานสอบสวนต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดมั่นในศีลธรรม
3. พนักงานสอบสวนต้องอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง โปร่งใส และเป็นธรรม โดยปราศจากอคติ
4. พนักงานสอบสวนต้องกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง
5. พนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละ และอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความสะดวก
6. พนักงานสอบสวนพึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้วยความสุภาพอ่อนโยนมีไมตรีจิต และเต็มใจให้บริการประชาชน
7. พนักงานสอบสวนพึงหมั่นศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา
8. พนักงานสอบสวนพึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวน มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและวิชาชีพของตนเอง

อุดมคติของตำรวจ เคารพเชื่อเพื่อต่อหน้าที่ กรุณาปราณีต่อประชาชน อดทนต่อความเจ็บใจ ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก ไม่มักมากในลาภผล บำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน ดำรงตนในยุติธรรม กระทำการด้วยปัญญา รักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนทุกระดับชั้น ทำความเข้าใจและสอดคล้องควบคุมดูแล ให้พนักงานสอบสวนยึดถือประพฤติปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดผลดีแก่ทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของตนและสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคม หากมีการละเลยหรือทำให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนผู้ใดฝ่าฝืนก็ให้ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาไปตามระเบียบแบบแผนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหากเข้าข่ายผิดวินัยก็ให้ดำเนินการในเรื่องวินัยด้วย (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2544)

กล่าวโดยสรุปว่า ตำรวจเป็นหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน มีบทบาทสำคัญรับผิดชอบต่อความผาสุกของประชาชน และความปลอดภัยของประเทศไทย

ตำรวจจึงจำเป็นต้องยึดมั่นอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริต กระบวนการสอบสวนคดีอาญาจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคลากรที่เป็นพนักงานสอบสวน ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มีการวางระเบียบจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนไว้เพื่อเป็นมาตรการควบคุมพฤติกรรมของพนักงานสอบสวน

หลักการสอบสวนและลักษณะของงานสอบสวน

หลักการสอบสวน จากความหมายของการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) นั้น พอจะสรุปสาระสำคัญของการสอบสวนได้ดังนี้ (วิมล ตุลวรรธนะ, 2531, หน้า 16-17)

1. เพื่อการดำเนินการเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา ได้แก่ การดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 การพิจารณาความผิด เมื่อผู้เสียหายมาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแล้ว (ป.วิอาญา มาตรา 123) โดยในคำร้องทุกข์นั้นปรากฏสาระสำคัญเกี่ยวกับลักษณะความผิด พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำการ ตลอดจนความเสียหายที่ได้รับและให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะพิจารณาว่า การกระทำในการร้องทุกข์นี้ควรจะเป็นความผิดฐานใดในมาตราใด

1.2 การบันทึกปากคำผู้เสียหายและพยาน พนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการบันทึกปากคำของผู้เสียหายหรือบุคคลอื่น ๆ ที่เห็นว่าถ้อยคำของเขาอาจจะเป็นประโยชน์แก่รูปคดีได้ (ป.วิอาญา มาตรา 123)

1.3 การบันทึกปากคำผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนอาจใช้ถ้อยคำให้การของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานยืนยันการกระทำความผิดตามข้อกล่าวหาได้ ทั้งนี้เพราะกฎหมายได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนก่อนทำการสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า "ถ้อยคำที่ผู้ต้องหา กล่าวหาใช้นั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาคดีได้" (ป.วิอาญา มาตรา 134) ซึ่งหมายรวมถึงพิจารณาคดีของเจ้าพนักงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาของศาลซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้น

1.4 การรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นการดำเนินการส่วนหนึ่งของพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา การรวบรวมพยานหลักฐานนอกจากจะรวบรวมพยานหลักฐานทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ และเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าว พนักงานสอบสวนยังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจตัวผู้เสียหาย การตรวจตัวผู้ต้องหา การตรวจสิ่งของ การทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง

หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า การค้นพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำหรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หมายถึงบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ การยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบ หรือส่งมาให้ตามหมายเรียก (ป.วิอาญา มาตรา 132)

2. เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดการที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด อาจกระทำได้โดยการพิจารณาจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการตามที่กล่าวแล้วในข้อ 1 ข้างต้น ซึ่งได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร วัตถุพยาน พยานชำนาญการ และจากบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา

3. เพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ พนักงานสอบสวนมีวิธีการเอาตัวผู้กระทำความผิด มาฟ้องลงโทษได้ดังนี้

3.1 โดยการออกหมายเรียกให้มาพบพนักงานสอบสวน (ป.วิอาญา มาตรา 133)

3.2 โดยการออกหมายจับ (ป.วิอาญา มาตรา 66) และดำเนินการออกประกาศจับตามระเบียบของทางราชการที่กำหนดไว้

3.3 โดยการรับตัวจากเจ้าพนักงาน หรือราษฎรผู้ทำการจับ (ป.วิอาญา มาตรา 134)

3.4 โดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้จับและควบคุม ซึ่งในระหว่างสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด (ป.วิอาญา มาตรา 136)

กล่าวโดยสรุปคือ กฎหมายได้กำหนดหลักการสอบสวนและความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

ลักษณะของงานสอบสวน จะเห็นได้ว่าลักษณะของงานสอบสวนเป็นงานที่รวบรวมพยานหลักฐานทั้งพยานเอกสารและพยานวัตถุ เพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด เพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ลักษณะงานสอบสวน มีดังนี้ (สมาน ชัยณรงค์, 2536, หน้า 27)

1. การสอบสวนผู้กล่าวหาหรือผู้เสียหาย

2. การสอบสวนผู้ต้องหา

2.1 การสอบสวนปากคำ

2.2 การชี้ตัวผู้ต้องหา ดูภาพถ่ายผู้ต้องหา

2.3 ประชุมกรรมผู้ต้องหา

2.4 การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

2.5 การควบคุมผู้ต้องหา

- 2.6 การพิมพ์มือผู้ต้องหา
- 2.7 การประกันตัว และการคืนหลักทรัพย์
- 2.8 การแจ้งอายัดตัวผู้ต้องหา
- 2.9 การยื่นฝากขังผู้ต้องหา
3. การสอบสวนพยาน
 - 3.1 ประจักษ์พยาน
 - 3.2 พยานแวดล้อม
 - 3.3 พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
4. พยานเอกสาร พยานวัตถุ
 - 4.1 การทำบัญชีของกลางคดีอาญา
 - 4.2 การทำบัญชีทรัพย์สินถูกประทุษร้าย
 - 4.3 การส่งของกลางตรวจพิสูจน์
5. รายงานตรวจวิธีกระสุน
 - 5.1 รายงานชั้นสูตรพลิกศพ หรือรายงานชั้นสูตรบาดแผล
6. บันทึกต่าง ๆ ที่จัดทำประกอบสำนวนการสอบสวน
 - 6.1 บันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุ
 - 6.2 แผนที่สังเขปที่เกิดขึ้น
 - 6.3 บันทึกพนักงานสอบสวน
 - 6.4 บันทึกการตรวจค้น
 - 6.5 บันทึกการจับกุม
 - 6.6 หมายเรียก หมายจับ และดำเนินรูปพรรณ
 - 6.7 บันทึกกรณีความผิดอันยอมความได้
 - 6.8 บันทึกการขอใช้คำสันนิษฐานใหม่ทดแทนต่าง ๆ ทางแพ่ง
 - 6.9 รายงานรูปพรรณทรัพย์สิน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อจะให้ได้ข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษนั้น มีวิธีปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กฎหมายและระเบียบกำหนดไว้ จะละเลยหรือไม่ปฏิบัติไม่ได้ เพราะจะทำให้การสอบสวนไม่สมบูรณ์หรือไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบ

แนวทางปฏิบัติการทำสำนวนการสอบสวน

ชัชวาล สุขสมจิตร (2529, หน้า 11-16) ได้เสนอแนวทางปฏิบัติการทำสำนวนการสอบสวนพนักงานสอบสวนควรมีความรู้และความเข้าใจให้ถ่องแท้ในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ความรู้พื้นฐานของพนักงานสอบสวนก่อนที่จะเริ่มทำสำนวนการสอบสวน

- 1.1 อำนาจการสอบสวน เขตอำนาจการสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17, 18, 19
- 1.2 ผู้เสียหายและผู้จัดการแทนผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 4, 5, 6
- 1.3 ผู้ร้องทุกข์ คำร้องทุกข์ สมุดคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ และระเบียบการลงสมุดคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 13 บทที่ 3
- 1.4 ผู้กล่าวโทษและคำกล่าวโทษ
- 1.5 คดีอาญาทั่วไป คดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวหรืออาญาความมั่นคง ความผิดซึ่งหน้าและความผิดลหุโทษ
- 1.6 คดีอาญาเล็กน้อยได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37, 38, 39
- 1.7 อายุความดำเนินคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95
- 1.8 อายุความร้องทุกข์คดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96
- 1.9 วันเกิดเหตุ วันรู้การกระทำความผิด การนับเวลาโดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 158
- 1.10 สมุดประจำวัน และการลงประจำวัน
- 1.11 การยึดทรัพย์ต่าง และการลงสมุดยึดทรัพย์

2. การรวบรวมพยานหลักฐาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการสรุปสำนวนการสอบสวน

- 2.1 ทำการซักถามผู้ที่ให้ถ้อยคำจนเข้าใจทุกแง่มุมก่อน จึงเริ่มทำการเขียนคำให้การ
- 2.2 การเขียนจะต้องเขียนด้วยน้ำหมึกหรือพิมพ์ดีด ถ้าผิดที่ใดห้ามมิให้ลบออกให้เพียงแต่ขีดฆ่าคำผิดแล้วเขียนใหม่ ถ้ามีถ้อยคำตกเติมก็ตกเติมไว้แล้วลงนามกำกับรับรองไว้ที่ข้างกระดาษ หรือตรงที่แก้ไขขีดฆ่า หรือตกเติมอ่านคำให้การให้ผู้ให้การฟัง ถ้ามีข้อแก้ไข ทักท้วง หรือเพิ่มเติมให้แก่ถูกต้อง มิฉะนั้นก็ให้บันทึกไว้และผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อรับรองว่าถูกต้องแล้ว

2.3 การสอบสวนพยานหรือการรวบรวมพยานให้รับกระทำโดยไม่ชักช้า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 2 หมวด 1 ระเบียบเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8

2.4 การแสวงหาหลักฐานในทางคดีให้พยานรวบรวมหลักฐานให้มากที่สุด การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ตลอดจนการทํานับที่การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 9

2.5 การทํานับผู้ทรัพย์สิ้น (ทรัพย์หาย ทรัพย์ได้คืน ของกลาง) การออกรูปพรรณทรัพย์หายได้คืนตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 14 บทที่ 2 การปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 15

2.6 การส่งตัวผู้บาดเจ็บไปโรงพยาบาล (ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 18 บทที่ 10)

2.7 การออกหมายเรียก หมายจับ หมายค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 52, 53, 54, 55, 66, 67, 68, 69, 70 และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 4, 5

2.8 การปฏิบัติว่าด้วยการจับกุมบุคคลบางประเภท รวมทั้งสถานที่บางประเภท การจับกุมภิกษุ ข้าราชการสัญญาบัตรและชั้นตรีขึ้นไป การจับกุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การจับกุมบุคคลในคณะขององค์การสหประชาชาติ การจับกุมผู้กระทำความผิดในเรือต่างประเทศ การจับกุมพนักงานรถไฟ การจับกุมบุรุษไปรษณีย์ และผู้ขับรถบางประเภท การจับกุมบุคคลเฝ้าทรัพย์ และสถานที่บางประเภท (ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 3 บทที่ 1 ถึงบทที่ 16)

2.9 การสอบสวนผู้ต้องหา สอบสวนให้ปรากฏเรื่องอายุเพื่อความรับผิดชอบในทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73, 74, 75, 76 เพื่อให้ปรากฏเกี่ยวกับอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาจำเลยที่มีอายุบางประเภท พิธีการตรวจสอบหลักฐานอายุ

สอบสวนให้ปรากฏในเรื่องสัญชาติ บุคคลที่เป็นต่างด้าวกระทำความผิดกฎหมายอาญาบางข้อหาจะต้องดำเนินการเนรเทศตามพระราชบัญญัติเนรเทศฯ และตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 19 การบันทึกใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ให้ทำการบันทึกไว้ในคำให้การของผู้ต้องหาตรงกระเชียรแบบพิมพ์ด้านซ้ายมือให้ปรากฏเลขที่ใบต่างด้าว วันที่ออก สถานที่ออก วันหมดอายุในการชำระค่าธรรมเนียม

สอบสวนให้ปรากฏเรื่องอาชีพ บุคคลที่มีอาชีพแตกต่างกันบางประเภท ระเบียบและกฎหมายระบุให้มีมาตรการขึ้นศาลและการปฏิบัติเรื่องการควบคุม การปล่อยตัวชั่วคราวแตกต่างกันออกไป เช่น บุคคลอาชีพทหาร ขึ้นศาลทหารเนื่องจากมีข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย บุคคลในคณะทูตมีเอกสิทธิทางการเมือง เป็นต้น

การแจ้งข้อหาคดีอาญาให้ผู้ต้องหาทราบ ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ส่วนจะควบคุมหรือไม่นั้นให้ปฏิบัติตามมาตรา 136 แต่ถ้าไม่ได้กระทำผิดก็ไม่จำเป็นต้องควบคุมแล้วรีบสรุปสำนวนเสนอพนักงานอัยการโดยไม่ชักช้า

2.10 การพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหา พิมพ์ 3 แผ่น ปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจ ไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 12 บทที่ 1 ข้อ 3

2.11 การส่งตัวผู้ต้องหาไปทำแผนประทุษกรรม ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 18 บทที่ 11 การควบคุมผู้ต้องหาต้องคำนึงถึงอาชีพ อัตราโทษทางอาญา ข้อหา อายุของผู้ต้องหาที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนควบคุมไว้ได้นานมากน้อยเพียงใด

2.11.1 การควบคุมผู้ต้องหาเป็นเด็กหรือเยาวชน ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน และ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 16

2.11.2 การควบคุมผู้ต้องหาเป็นทหาร ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 16

2.11.3 การควบคุมบุคคลที่กระทำผิดในอำนาจการพิจารณาคดีของศาลแขวง

2.11.4 การควบคุมบุคคลที่กระทำผิดในอำนาจของศาลอาญา ศาลจังหวัด

2.12 การปฏิบัติเรื่องการปล่อยตัวผู้ต้องหาไปชั่วคราว ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 7

2.12.1 การปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน

2.12.2 การปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีหลักทรัพย์ประกัน

2.12.3 การปฏิบัติตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับเรื่องการปล่อยชั่วคราว

2.12.4 นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ความสะดวกแก่ประชาชน ต้องกระทำโดยรวดเร็วและแน่นอน

2.13 การเปรียบเทียบคดีอาญาตามพระราชบัญญัติเปรียบเทียบคดีอาญา พ.ศ. 2481 และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 9

2.14 การชั้นสู่ตรพลักศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะที่ 2 หมวด 3 และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 10

2.15 การมัดฟ้องและฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลทั้งศาลแขวง ศาลอาญา ศาลเด็ก

2.16 การทำบันทึกการชี้ตัวหรือชี้รูปผู้ต้องหา ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 8

2.17 การทำบันทึกการนำผู้ต้องหาที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพและทำแผนประทุษกรรมและถ่ายภาพ

2.18 การคุมสำนวนการสอบสวน ว่าด้วยการจัดทำสมุดคุมบัญชีคดี การตรวจสอบสมุดบัญชี การตรวจสำนวนการสอบสวนต้องมีการเสนอตรวจภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง

2.19 การลงนามในหนังสือราชการที่ออกจากสถานีตำรวจ หัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้ลงนามไม่ใช่พนักงานสอบสวนลงนามเอง

2.20 การสรุปสำนวนการสอบสวนแล้วมีความเห็นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 และ 141

2.21 การลงนามทำรายงานการสอบสวนต้องมีหัวหน้าสถานีตำรวจ หรือผู้มีอำนาจ เป็นผู้ลงนามลงคดีก่อนจึงจะส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการ

2.22 จัดทำสมุดคุมที่อยู่ ที่ทำงานของผู้เสียหาย และพยานที่จะต้องส่งหมายเรียกติดตามไปเบิกความต่อศาล

3. การติดตามสำนวนการสอบสวนจนคดีถึงที่สุด พนักงานสอบสวนส่วนมากเข้าใจว่าเมื่อสรุปสำนวนการสอบสวนเสร็จสิ้นมีความเห็นทางคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140, 141 แล้วตนเองก็หมดอำนาจและหน้าที่เพียงเท่านั้น ด้วยความเข้าใจอันนี้จึงเป็นเหตุให้เกิดช่องว่างยากที่จะหวังผลในทางคดีและก่อให้เกิดความยุ่งยากในกระบวนการยุติธรรมอย่างมาก ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญ

3.1 ติดตามการเสนอสำนวนการสอบสวนผู้บังคับบัญชาชั้นสถานีตำรวจ

3.2 ติดตามการเสนอสำนวนการสอบสวนผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น และถ้ามีวันควบคุมเวลาจำกัด พนักงานสอบสวนจะต้องถือสำนวนเสนอด้วยตนเอง ระยะเวลาเสนอก็คต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ผู้บังคับบัญชาวางไว้

3.3 การส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการ ให้หัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้ลงนามส่ง ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมให้ส่งสำนวนการสอบสวนก่อนครบกำหนดฝากขังหรือมัดฟ้องและฝากขัง 3 วัน

3.4 การดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาจะต้องกระทำโดยไม่ชักช้าและตรงเวลาที่กำหนด

3.5 ติดตามการสั่งคดีของพนักงานอัยการ และจัดการให้ตามที่พนักงานอัยการร้องขอ จะเป็นด้วยการสอบสวนเพิ่มเติม การส่งตัวผู้ต้องหา จะต้องรีบดำเนินการในกำหนดโดยไม่ชักช้า และถ้าขัดข้องต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบทุกครั้ง

3.6 ดำเนินการส่งหมายเรียกพยานที่พนักงานอัยการอ้างเพื่อไปเบิกความต่อศาล

3.7 ติดต่oprะสานงานกับพนักงานอัยการ เพื่อขอทราบข้อข้อใจและเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องใจให้พนักงานอัยการ ในการซักซ้อมพยานสำคัญก่อนจะนำพยานเข้าเบิกความต่อศาล ตลอดจนนำพยานที่ไม่เข้าใจและไปศาลไม่ถูกให้ไปพบพนักงานอัยการและไปศาลได้ตามนัด

3.8 ติดตามผลคดีชั้นศาล เพื่อนำมาปฏิบัติในส่วนที่ยังตกค้างหรือเกี่ยวข้อง เช่น การจำหน่ายของกลาง การเนรเทศ การรายงานผลคดีตามระเบียบเกี่ยวกับบุคคลบางประเภท เช่น ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป เมื่อพนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติการทำสำนวนการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสรุปสำนวนการสอบสวน โดยวิธีการสอบสวนนั้นให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าพนักงานสอบสวนจะสรุปสำนวนการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วก็ต้องติดตามการส่งคดีของพนักงานอัยการ และจัดการตามที่พนักงานอัยการร้องขอ ตลอดจนติดตามผลคดีชั้นศาล เพื่อนำมาปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น การจำหน่ายของกลาง เป็นต้น

หน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนในแต่ละระดับ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2537, หน้า 37-39) ไว้ดังนี้

1. สารวัตรสอบสวน (ทำหน้าที่หัวหน้างานสอบสวน)

1.1 ปฏิบัติงานตามที่หัวหน้าพนักงานสอบสวนจัดและมอบหมาย

1.2 สอบสวนคดีอาญาทุกประเภท

1.2.1 ปฏิบัติในฐานะพนักงานสอบสวนอาวุโส

1.2.2 ดำเนินการสอบสวนคดีอุกฉกรรจ์ หรือคดีสำคัญด้วยตนเอง เช่น คดีอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ขึ้นไป คดีชิงทรัพย์ที่มีตัวผู้ต้องหาและขยายผลได้ตั้งแต่ 2 คดีขึ้นไป คดีลักทรัพย์ ข้อโกงทรัพย์ที่มีมูลค่า 1,000,000.- บาท (หนึ่งล้านบาทขึ้นไป) คดีประทุษร้ายต่อร่างกายโดยใช้อาวุธปืนและอาวุธสงคราม คดีความผิดจราจรที่มีผู้บาดเจ็บครั้งละ 10 คนขึ้นไป หรือมีผู้ถึงแก่ความตาย เป็นต้น หรือคดีตามที่ได้รับมอบหมาย

1.2.3 ร่วมทำการสอบสวนกับรองสารวัตรสอบสวน ในคดีที่พิจารณาเห็นสมควร

1.2.4 ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เข้าเวรสอบสวน

1.2.4.1 เมื่อได้รับแจ้งว่าได้มีเหตุเกิดขึ้นให้ทำการสอบสวนโดยเร่งด่วน

1.2.4.2 ในกรณีที่ได้รับแจ้งเหตุทางโทรศัพท์หรือทางอื่นซึ่งผู้แจ้งมิได้มาที่สถานีตำรวจด้วยตนเองและเป็นกรณีที่จะต้องตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ หรือกรณีที่ผู้แจ้งมีเหตุ

จำเป็นซึ่งไม่สามารถมาสถานีตำรวจด้วยตนเองได้ เช่น เจ็บป่วยให้ออกไปทำการสอบสวนโดย
รับตัว ณ กรณีเช่นนี้การลงบันทึกประจำวันรับแจ้งโดยไม่ให้ผู้แจ้งลงลายมือชื่อเป็นหลักฐาน

1.2.4.3 เมื่อได้รับแจ้งว่ามีเหตุเกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ถ้าเป็นกรณีที่มี
ระเบียบข้อบังคับกำหนดให้ต้องรายงาน หรือพิจารณาเห็นสมควรรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ
ก็ให้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

1.2.4.4 เมื่อได้รับคำร้องทุกข์ไว้แล้ว ให้มอบบัตรรับคำร้องทุกข์ให้กับ
ผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษเพื่อสะดวกในการติดต่อกับพนักงานสอบสวนภายหลัง

1.2.4.5 เมื่อพ้นจากหน้าที่เข้าเวรสอบสวน ให้รายงานการปฏิบัติงานให้
หัวหน้างานสอบสวนทราบ

1.2.4.6 ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่เข้าเวรสอบสวน ถ้าจะนัดผู้เสียหายหรือ
พยานในคดีที่เกิดขึ้นในระหว่างเข้าเวรเป็นครั้งคราวนั้น ต้องพิจารณามีให้เป็นอุปสรรคต่อการ
ปฏิบัติงานในขณะที่เข้าเวรสอบสวน และต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้เสียหายหรือพยานที่นัดมา

1.2.5 ให้ทำสำนวนสอบสวนที่รับผิดชอบให้แล้วเสร็จตามกำหนด ส่วนการ
ดำเนินการสอบสวนจะทำในวันเวลา สถานที่ใดให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการ
สอบสวน โดยพิจารณาถึงความสะดวกของผู้ถูกสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือพยานด้วย
เท่าที่จะสามารถกระทำได้

1.2.6 การสอบสวนในกรณีที่ต้องมีการสืบสวนหลังเกิดเหตุควรรู้ไปด้วย ให้
ประสานการปฏิบัติกับผู้มีหน้าที่สืบสวนใกล้ชิดจริงจัง

1.3 ศึกษาเก็บรวบรวมสถิติข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนและดำเนินคดีและ
นำวิทยาการต่าง ๆ มาใช้ในการสอบสวน

1.3.1 เก็บรวบรวมสถิติข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รายงานข้อมูลที่ได้ต่อหัวหน้างาน
สอบสวนหรือตามคำสั่ง

1.3.2 ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือหัวหน้างานสอบสวน ในการศึกษาเก็บรวบรวม
ข้อมูลและนำวิทยาการต่าง ๆ มาใช้ในการสอบสวนตามที่ได้รับมอบหมาย

1.4 ร่วมกับกำลังฝ่ายป้องกันปราบปรามทำการตรวจค้น จับกุม

1.5 การประสานงานปฏิบัติกับงานอื่น ๆ ในสถานีตำรวจ และหน่วยอื่น ๆ ที่
เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดเพื่อผลในการป้องกันปราบปราม

1.5.1 ประสานกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในสถานีตำรวจหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
อย่างจริงจัง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

1.5.2 แจ้งข่าวสารข้อมูลที่พิจารณาเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านป้องกันปราบปรามให้กับผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทราบหรือรายงานให้หัวหน้างานสอบสวนทราบตามความเหมาะสม

1.6 ดำเนินการเพื่อให้ประชาชนให้ความร่วมมือต่อการดำเนินคดี

1.6.1 สร้างความสัมพันธ์กับประชาชนเพื่อประโยชน์ในการให้ประชาชนร่วมมือเป็นพยานในคดีที่เกิดขึ้น

1.6.2 ให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่ให้ความร่วมมือเป็นพยานในคดี

1.7 เปรียบเทียบการกระทำผิดกฎหมาย

1.8 ในช่วงเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ หากมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนให้มีอำนาจมอบหมายให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่อื่นได้ตามความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ต้องไม่เสียหายต่อหน้าที่การงานประจำหรือต้องรับรายงานให้หัวหน้างานสอบสวนทราบในทันที

1.9 งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน

1.10 งานอื่นๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

2. ร่องสารวัตรสอบสวน (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2537, หน้า 39) ปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับสารวัตรสอบสวนในฐานะร้อยเวรสอบสวน ยกเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ 1.2.1-1.2.2

3. หน้าที่ของพนักงานสอบสวน หน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้มีกฎหมายและระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดไว้มากมายหลายด้าน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 774 /2537 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2537 เรื่อง การกำหนดหน้าที่การงานของตำแหน่งในสถานีตำรวจ ซึ่งเป็นระเบียบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว สามารถสรุปหน้าที่หลัก ๆ ของพนักงานสอบสวนได้ 10 ประการดังต่อไปนี้ การรับแจ้งความ การไต่ถามข้อพิพาท การเปรียบเทียบปรับ การสอบสวนปากคำ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิด การเก็บรักษาของกลาง การประกันตัวผู้ต้องหา การทำและสรุปสำนวนการสอบสวน การเป็นพยานศาลและการติดตามพยาน หน้าที่ต่าง ๆ ดังกล่าวมีความหมายและขอบเขตดังต่อไปนี้

3.1 การรับแจ้งความ คำว่า แจ้งความ หมายถึง บอกให้ทราบความหรือแจ้งเหตุให้ทราบ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525) ส่วนการรับแจ้งความนั้น เป็นความรับผิดชอบเบื้องต้นของพนักงานสอบสวน จะเกิดจากการที่ผู้เสียหาย หรือผู้รับมอบอำนาจ หรือผู้อื่นมาแจ้งที่สถานีตำรวจ หรือโดยวิธีอื่น เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ฯลฯ หลังจากพนักงานสอบสวนทราบเหตุแล้ว จะต้องรับแจ้งทุกเรื่องไม่ว่าเรื่องที่ได้รับแจ้งจะเกี่ยวกับคดีที่จะต้องทำการสอบสวน

หรือไม่ พนักงานสอบสวนต้องคิดว่าเรื่องทุกเรื่องที่ได้รับทราบขณะปฏิบัติหน้าที่นั้น เป็นเรื่องที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนทั้งสิ้น เพราะการเป็นพนักงานสอบสวนนอกจากมีหน้าที่ทำการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายแล้ว ยังมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 1 บทที่ 2 การแจ้งความนั้นมีทั้งการแจ้งความไว้เป็นหลักฐานเพื่อนำไปประกอบกิจการต่าง ๆ เช่น การแจ้งเอกสารหาย และการแจ้งความในลักษณะเป็นคดี สำหรับการแจ้งความเป็นคดีนั้นในทางกฎหมายมีคำเกี่ยวข้องอยู่ 2 คำ คือ การกล่าวโทษกับการร้องทุกข์

การกล่าวโทษ หมายถึง การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ดี ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2) เมื่อมีการรับแจ้งความร้อยเวรสอบสวนจะต้องให้ลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐาน โดยเจ้าหน้าที่ประจำวันเป็นคนเขียน แต่การจะลงบันทึกอย่างไรหรือไม่ต้องให้ร้อยเวรสอบสวนเป็นผู้สั่งก่อน ถ้าผู้แจ้งไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประจำวันโดยตรงแล้วแจ้งความประสงค์ว่าจะขอแจ้งความลงประจำวันเป็นหลักฐานอย่างไรโดยไม่ติดต่อร้อยเวรสอบสวนก่อน เจ้าหน้าที่จะไม่ดำเนินการให้ เพราะผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับข้อความที่ลงประจำวันนั้นคือ ร้อยเวรสอบสวน ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ผู้เขียน

การร้องทุกข์ หมายถึง การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้นรู้ตัวผู้กระทำหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษอย่างใดก็ตาม คำ 2 คำนี้ มีความหมายใกล้เคียงกันและมักใช้แทนกันได้

พนักงานสอบสวนมีหน้าที่เป็นผู้รับแจ้งความตามที่มีผู้แจ้งและเป็นผู้พิจารณา ดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ ถ้าเรื่องที่แจ้งมีมูลคดีอาญาพนักงานสอบสวนก็ต้องรับแจ้งความไว้ดำเนินคดี แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่มีมูลคดีอาญา เช่น กุ๊ยมิเงินแล้วไม่ชดใช้ พนักงานสอบสวนก็ต้องชี้แจงให้ผู้แจ้งทราบว่าไม่สามารถดำเนินการได้เพราะอะไร เช่น เป็นเรื่องทางแพ่ง เป็นต้น กรณีที่พนักงานสอบสวนไม่สามารถดำเนินการได้นั้น บางครั้งก่อให้เกิดความไม่เข้าใจแก่ประชาชน อาจกล่าวหาว่าตำรวจไม่รับแจ้งความ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเสมอ

การแจ้งความนั้น โดยปกติผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องมาแจ้งความด้วยตนเอง แต่สามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นมาแจ้งความแทนได้ นอกจากนี้ตามคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รับแจ้งความเบื้องต้นทางโทรศัพท์ด้วย เมื่อมีการรับแจ้งความตามระเบียบแล้วปัญหาที่อาจตามมาคือ การถอนแจ้งความ เพราะคดีอาญาส่วนใหญ่เป็นคดีอาญาแผ่นดินซึ่งถอนแจ้งความไม่ได้ บางครั้งประชาชนที่แจ้งความอาจเปลี่ยนใจ

ภายหลัง หรืออาจไปตกลงกับผู้ต้องหาได้ก็มาถอนแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน ถ้าคดีที่ขอถอนแจ้งความเป็นคดีอันยอมความได้พนักงานสอบสวนก็ให้ถอนแจ้งความ แต่ถ้าเป็นคดีอาญาแผ่นดินก็ไม่สามารถถอนแจ้งความได้ ซึ่งบางครั้งอาจจะทำให้เกิดความไม่พอใจต่อผู้ถอนแจ้งความ

3.2 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คำว่า ไกล่เกลี่ย หมายถึง พุดจาให้ปรองดองกัน พุดจาให้ตกลงกัน หรือทำให้มีส่วนร่วมเสมอกัน ส่วนคำว่า ข้อพิพาท หมายถึง ข้อขัดแย้งระหว่างผู้เป็นคู่กรณี (พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน) ดังนั้น เมื่อนำคำว่า ไกล่เกลี่ย และข้อพิพาทมารวมกันเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงหมายถึงการพุดจาให้คู่กรณีที่ขัดแย้งปรองดองกัน พุดจาให้ตกลงกัน หรือทำให้มีส่วนร่วมกัน ที่มีผู้มาแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนไม่ว่าจะเป็นความผิดในทางอาญาหรือไม่ก็ตาม ถ้าพนักงานสอบสวนเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยหรือเป็นเรื่องที่คู่กรณีน่าจะตกลงกันได้ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีตกลงกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้คดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อยไปถึงศาลในการไกล่เกลี่ยพนักงานสอบสวนต้องมีความรู้ทั้งทางคดีอาญาและคดีแพ่ง และจะต้องมีความเป็นธรรมต่อคู่กรณีโดยเสมอภาคกัน หากพนักงานสอบสวนเป็นผู้ไม่นับถือ มีความอดทนและเป็นกลางก็จะสามารถไกล่เกลี่ยคดีให้เสร็จสิ้นไปในชั้นสถานีตำรวจ

โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับครอบครัว ได้มีระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดว่า ถ้าสามีภรรยาทำร้ายร่างกายกัน หากมิได้ใช้อาวุธหรือไม่บาดเจ็บสาหัส ให้พนักงานสอบสวนชี้แจงให้เรื่องยุติกัน เมื่อไม่เป็นผลจึงจัดการตามรูปคดี หรือแม้การทำร้ายกันระหว่างสามีภรณานั้น จะได้ใช้อาวุธหรือบาดเจ็บสาหัส หากเป็นการสมควรก็ให้พนักงานสอบสวนเสนอผู้บังคับบัญชาพิจารณาสั่งการตามความเหมาะสม เพราะทางราชการต้องการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของครอบครัวเป็นสำคัญ

3.3 การเปรียบเทียบปรับ เป็นอำนาจและวิธีการปฏิบัติงานส่วนหนึ่งของพนักงานสอบสวนในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่า คดีอาญาที่เกิดขึ้นนั้นมีอัตราโทษเพียงเล็กน้อยและผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุกและเพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกและไม่เสียเวลาในการประกอบธุรกิจ จึงได้มีกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนจัดการเปรียบเทียบคดีอาญาได้ตามอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อให้คดีอาญาเรื่องนั้นจะได้เลิกกันเป็นเสร็จเด็ดขาด โดยไม่ต้องเสียเวลานำคดีไปฟ้องต่อศาล (ตาม ป.วิอาญา มาตรา 3, 37 (2), (3), (4) และมาตรา 142 วรรคท้าย ประกอบ พระราชบัญญัติการเปรียบเทียบปรับคดีอาญา พ.ศ. 2481 และพระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2409 มาตรา 3, 4 จะเห็นได้ว่าการเปรียบเทียบคดีอาญาเป็นวิธีการหนึ่งของพนักงานสอบสวนที่จะทำให้คดีอาญาเลิกกันเสีย ตาม ป.วิอาญา มาตรา 37 ซึ่งได้บัญญัติถึงเรื่องคดีอาญาเลิกกันได้ ดังต่อไปนี้

(1) ในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้น แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิพากษา

(2) ในคดีความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าลหุโทษ หรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือความผิดต่อกฎหมายภาษีอากร ซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

(3) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานคร เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่สารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้น ๆ ได้เปรียบเทียบปรับแล้ว

(4) ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่

ดังนั้น การเปรียบเทียบปรับคดีอาญา หมายถึง การที่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการสอบสวนคดีนั้น ทำการเปรียบเทียบคดีความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือมีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบคดีอาญาได้ สามารถแยกลักษณะการกระทำผิดของคดีอาญาซึ่งกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานทำการเปรียบเทียบได้ดังนี้

1. คดีความผิดลหุโทษ หมายถึง ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000.- บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ป.อาญา มาตรา 102)
 2. คดีความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ
 3. คดีอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
 4. ความผิดต่อกฎหมายแผนกภาษีอากร ซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกิน 10,000.- บาท
- ในข้อนี้หมายเฉพาะความผิดต่อกฎหมายแผนกภาษีอากรเท่านั้น ซึ่งความผิดตามกฎหมายแผนกภาษีอากร ได้แก่ ประมวลรัษฎากร หรือกฎหมายเกี่ยวกับการภาษีศุลกากร เป็นต้น ข้อสำคัญคือ ความผิดที่กระทำนั้นจะต้องมีโทษปรับสถานเดียว ถ้ามีโทษอย่างอื่นรวมอยู่ด้วยก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์นี้ เช่น ปรับไม่เกิน 2,000.- บาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนี้ จะทำการเปรียบเทียบปรับไม่ได้

การสั่งเปรียบเทียบปรับกฎหมายได้กำหนดโทษขั้นสูงสุดไว้ เช่น ปรับไม่เกิน 1,000.- บาท หมายความว่า พนักงานสอบสวนจะปรับต่ำสุดเป็นเงินเท่าใดก็ได้ แต่ขั้นสูงสุด

ไม่เกิน 1,000.- บาท แต่ความผิดบางประการก็กำหนดโทษทั้งชั้นสูงสุดและต่ำสุดไว้ เช่น ปรับตั้งแต่ 400-1,000.- บาท เป็นต้น คุณพินิจในการสั่งปรับสูงหรือต่ำนี้ ก่อให้เกิดปัญหาในการเลือกปฏิบัติได้ ความผิดอย่างเดียวกันผู้ต้องหาอาจถูกปรับในจำนวนเงินไม่เท่ากัน ทำให้มีการวิ่งเต้นหรือใช้อิทธิพลความสัมพันธ์ส่วนตัวมาเป็นข้อต่อรอง และบางครั้งก่อให้เกิดความอึดอัดต่อผู้ปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตาม อำนาจการเปรียบเทียบปรับของพนักงานสอบสวนนั้นคงมีเฉพาะในคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรฯ เป็นต้น ส่วนความผิดอื่น ๆ ที่มีอัตราโทษไม่สูงนัก เช่น คดีตามพระราชบัญญัติการพนันฯ ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ศาลจะลงโทษผู้กระทำ ความผิดโดยการปรับอย่างเดียวและเป็นเงินจำนวนไม่มาก แต่คดีดังกล่าวพนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจทำการเปรียบเทียบปรับ จึงต้องมีการนำตัวผู้ต้องหาไปส่งศาลซึ่งจะทำให้เสียเวลาทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติ และประชาชนที่เกี่ยวข้อง

3.4 การสอบสวนปากคำและการรวบรวมพยานหลักฐาน การสอบสวน

หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ (ป.วิอาญา มาตรา 2 (11)) พยานหลักฐานในทางกฎหมายมีความหมายแคบ เพราะหมายความว่าเพียงการแจ้งข้อเท็จจริงซึ่งอาจยกขึ้นพิจารณาในศาลได้เท่านั้น เป็นแต่เพียงวิธีการในกฎหมายที่จะค้นหาข้อเท็จจริงเท่าที่กฎหมายยอมรับรองว่าเป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์กันได้ในศาล คำว่าพยานหลักฐานหมายรวมถึงทุกอย่างที่มีการพิสูจน์กันได้ในศาล อาจจะเป็นพยานบุคคล หรือพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุได้ ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า ข้อเท็จจริง evidence (อุทัย หิรัญโต, 2525) พนักงานสอบสวนมีหน้าที่เก็บรวบรวมพยานหลักฐานจากบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยทำการสอบสวนปากคำหรือการซักถาม พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องตั้งคำถามเพื่อให้ผู้ถูกซักถามตอบแล้วพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้บันทึกด้วยตนเองไปพร้อมกัน ผู้ที่ทำหน้าที่ซักถามจึงต้องเป็นคนมี ใจพอริบและรอบรู้ เพราะมิเช่นนั้นการสอบสวนปากคำจะได้เนื้อความที่ไม่รัดกุม หรือไม่ตรงประเด็นที่ต้องการการสอบสวนปากคำ มีบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฝ่าย คือ ผู้เสียหาย พยาน ผู้ต้องหา

การสอบสวนผู้เสียหาย เพื่อเป็นการเปิดคดีให้ทราบถึงความเสียหายและลักษณะของคดีที่เกิดขึ้น ส่วนการสอบสวนพยานเพื่อหาหลักฐานเพิ่มเติม เพื่อให้รู้รายละเอียดในคดีมากขึ้น โดยการสอบสวนประเภทนี้ กฎหมายกำหนดว่าห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจ หรือใช้กลอุบายเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากรจะให้ด้วยความเต็มใจ (ป. วิอาญา มาตรา 13) และจะให้ผู้เสียหาย/พยานสาบานตนก่อนก็ได้

พนักงานสอบสวนต้องพยายามให้พยานให้การที่เป็นประโยชน์ต่อคดีมากที่สุด พยานบางคนอาจไม่ยอมให้ความร่วมมือเพราะไม่อยากจะยุ่งยากหรือเกรงกลัวฝ่ายผู้ต้องหา บางครั้งพนักงานสอบสวนต้องชักจูงหว่านล้อมอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีพยานบางพวกเป็นพยานเท็จ คือให้การไม่ตรงกับความจริง เพื่อช่วยเหลือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาที่พนักงานสอบสวนต้องแก้ไข ส่วนการสอบสวนผู้ต้องหาที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากกฎหมายให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาไว้ค่อนข้างมากโดยผู้ต้องหาจะไม่ให้การก็ได้ ดังนั้น ในการสอบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานจากผู้ต้องหาเองเป็นสิ่งที่ยากและต้องใช้ความพยายามอย่างมาก บางครั้งจำเป็นต้องมีการหลอกล่อเพื่อให้ได้ความจริงออกมา แต่การปฏิบัติดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่เสี่ยงต่อการถูกร้องเรียน

3.5 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ คำว่า สถานที่เกิดเหตุ หมายถึง บริเวณสถานที่ซึ่งได้มีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น รวมทั้งบริเวณสถานที่อื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำผิดนั้น ๆ ดังนั้น การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ คือ การที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือพนักงานตำรวจผู้มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนจำเป็นที่จะต้องไปสืบสวนและตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เพื่อให้ได้เห็นสภาพของสถานที่ ทางเข้าออกของคนร้าย หรือค้นหาวัตถุพยาน หรือพยานบุคคล และทำแผนที่เกิดเหตุ ตลอดจนบริเวณติดต่อถ้าพบสิ่งที่จะใช้เป็นหลักฐานในคดี หรือพยานบุคคลที่ตรงไหนให้มีปรากฏในแผนที่นั้นให้ชัด ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางสะดวกและเกิดผลแก่การสอบสวนแห่งคดีนั้น ๆ เว้นแต่คดีเล็กน้อย เช่น คดีลักทรัพย์หรือคดีไม่มีมูลอันจะต้องไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่าไม่มีปัญหาใด ๆ ที่จะต้องไปตรวจสอบสถานที่และทำแผนที่ ก็ให้บันทึกเหตุผลที่ไม่ไปรวมสำนวน (ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 2 บทที่ 2 ข้อ 8) สถานที่เกิดเหตุเป็นพยานวัตถุอย่างหนึ่งที่ศาลยอมรับฟัง ดังนั้น ระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงกำหนดว่า เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งความต้องออกไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ จากที่เกิดเหตุ ตลอดจนมีการบันทึก ทำแผนที่ ถ่ายภาพจากที่เกิดเหตุมาประกอบคดี

วิธีการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในคดีต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกันไป จะต้องอาศัยหลักเกณฑ์และความสำคัญในการปฏิบัติเป็นเรื่อง ๆ ไป การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุพอจะแบ่งบริเวณได้ออกเป็น 2 ประเภท

1. การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุภายนอก

1.1 ลักษณะสถานที่เกิดเหตุ

1.2 เส้นทางคนร้ายเข้าออกในเขตหรือบริเวณสถานที่เกิดเหตุ

1.3 ร่องรอยพยานหลักฐาน เช่น รอยมือ รอยเท้า การจัดแจง เเจาะจัด หรือทำลาย เครื่องกีดกัน

1.4 อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำผิดหรือของคนร้าย

1.5 ร่องรอยหลักฐานยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำผิด (ถ้ามี)

2. การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุภายใน

2.1 สถานที่ตั้งทรัพย์สิน

2.2 ร่องรอยหลักฐานการรื้อค้นจากการกระทำของคนร้าย

2.3 อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำผิดหรือของคนร้ายตกอยู่ในที่เกิดเหตุ

2.4 ร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏ เช่น รอยมือ รอยเท้า

2.5 สภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานที่เกิดเหตุจากปกติที่เป็นอยู่

การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุจะกระทำได้เลยโดยถี่ถ้วนมากน้อยขึ้นอยู่กับบริเวณและสภาพสถานที่เกิดเหตุ ลักษณะของคดีที่เกิดขึ้นและ จำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ถ้าสภาพและสถานที่เกิดเหตุเป็นบริเวณกว้าง เช่น โรงงาน หุ่นยนต์ หรือสถานที่เกิดเหตุหลายแห่ง ต่อเนื่องกันก็จะต้องใช้เวลาและจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจมาก ส่วนลักษณะของคดีที่เกิดขึ้นนั้น รวมตลอดถึงความรุนแรงหรือคดีที่สะท้อนขวัญของประชาชนจะต้องตรวจสอบโดยละเอียดหรือหลายครั้ง จำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจถ้ามีจำนวนมากก็สามารถจะตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุได้เลยโดยมากขึ้น

ปัจจุบันวิทยาการทางด้านตำรวจได้นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วย จึงได้มีการจัดส่งกระเปาะเครื่องมือสำหรับตรวจที่เกิดเหตุออกไปประจำอยู่ตามสถานีตำรวจทุกแห่ง พร้อมทั้งมีการอบรมผู้ช่วยพนักงานสอบสวนให้มีความรู้ความชำนาญในการใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อคอยช่วยเหลือพนักงานสอบสวนเวลาไปที่เกิดเหตุ กระเปาะเครื่องมือดังกล่าวมีความสามารถเก็บหลักฐานในระดับหนึ่ง เช่น สามารถเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ สามารถเก็บตัวอย่างเลือด เขม่า ดินปืนได้ แต่ถ้าเป็นงานยาก ๆ ยังไม่สามารถทำได้ ถ้ามีความจำเป็นจะต้องใช้ก็ต้องขอเจ้าหน้าที่จากกองพิสูจน์หลักฐานมาช่วยอีกส่วนหนึ่ง

ปัญหาในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เกิดจากการที่บางครั้งพนักงานสอบสวนไปถึงที่เกิดเหตุช้า หลักฐานบางอย่างถูกทำลายไปหรือการขาดความชำนาญ ทำให้เก็บรวบรวมหลักฐานได้ไม่ครบ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องวัสดุอุปกรณ์ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เช่น ยานพาหนะ กล้อง ฟิล์มถ่ายรูป เป็นต้น ซึ่งบ่อยครั้งที่พนักงานสอบสวนต้องจัดหาสิ่งเหล่านี้ด้วยทุนทรัพย์ของตนเองเพื่อมาใช้ปฏิบัติงาน

3.6 การสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิด การสืบสวนนั้น หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด (ป.วิอาญา มาตรา 2 (10)) ส่วนการจับกุมนั้นคือ การที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือราษฎรใช้อำนาจตามกฎหมายจับบุคคลผู้กระทำความผิด หรือสงสัยว่ากระทำความผิดในทางอาญา หรือจับตามหมายจับเพื่อนำตัวผู้ถูกจับไปจัดการตามกฎหมาย (ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 3 บทที่ 1 ข้อ 13) การสืบสวนจับกุม ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนจะเป็นผู้ติดตามจับกุมคนร้าย แต่บางครั้งพนักงานสอบสวนจะต้องเป็นผู้จับกุมหรือติดตามจับกุม เช่น ผู้เสียหายและผู้ต้องหาพบพนักงานสอบสวนแล้ว ผู้เสียหายขอร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาพร้อมกับชี้ยืนยันให้ทำการจับกุมเช่นนี้ พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาและจับกุมผู้ต้องหาไว้ดำเนินคดี หรือเป็นกรณีความผิดซึ่งหน้าซึ่งพนักงานสอบสวนออกไปตรวจสถานที่เกิดเหตุ และพบการกระทำความผิดก็จะต้องทำการจับกุมเช่นเดียวกัน นอกจากนี้เรื่องการจับกุมผู้ต้องหาแล้วพนักงานสอบสวนจะต้องรับผิดชอบในการขอความเห็นชอบจับกุมหรือออกหมายจับผู้ต้องหา (ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 1) ถึงแม้ว่าในการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของตำรวจในระดับสถานีตำรวจ จะได้มีการกำหนดแบ่งหน้าที่ออกเป็นฝ่ายปราบปราม ฝ่ายจราจร ฝ่ายสืบสวน และฝ่ายสอบสวนแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนก็ยังจะมีหน้าที่ในการสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดอย่างหลีกเลี่ยง ดังนั้น ปอยครั้งที่ต้องออกสืบสวนจับกุมด้วยตนเองโดยปฏิบัติตามลำพัง หรือขอคำสั่งสนับสนุนจากตำรวจในสถานีเดียวกัน แต่เนื่องจากพนักงานสอบสวนมีภาระหน้าที่หลายด้าน อาจจะไม่มียเวลาออกไปสืบสวนจับกุมได้ ดังนั้น การสืบสวนจับกุมของพนักงานสอบสวนจะได้ผลสำเร็จหรือไม่ การได้รับความช่วยเหลือจากผู้ได้บังคับบัญชาหรือไม่ ก็ย่อมขึ้นอยู่กับพนักงานสอบสวนแต่ละคนว่าจะสามารถประสานงานกับผู้อื่นได้ดีเพียงใด

3.7 การเก็บรักษาและคืนของกลาง คำว่า “ของกลาง” นั้น หมายความว่า วัตถุใด ๆ หรือ ทรัพย์สินซึ่งตกมาอยู่ในความคุ้มครองของเจ้าพนักงานโดยอำนาจแห่งกฎหมาย หรือโดยหน้าที่ในทางราชการและยึดไว้เป็นของกลางเพื่อพิสูจน์ในทางคดี หรือเพื่อจัดการอย่างอื่นตามหน้าที่ราชการ ของกลางนั้นแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ของกลางในคดีอาญา คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องจัดการทางคดีอาญา เช่น สิ่งของที่บุคคลมีไว้เป็นความผิด หรือสิ่งของที่ใช้เป็นหลักฐานพิสูจน์ความผิด และของกลางอย่างอื่น คือ ของกลางที่ไม่เข้าอยู่ในลักษณะของกลางในคดีอาญา เช่น ของที่เก็บตก กลั่น หลุด ลอย เป็นต้น (ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 15 บทที่ 1 ข้อ 413) และคำว่าของกลางนั้นได้มีกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนไว้คือ ให้พนักงานสอบสวน

รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด (ป.วิอาญา มาตรา 131)

กฎหมายดังกล่าวเป็นการกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจและหน้าที่ในการยึดและเก็บรักษาของกลางไว้ในระหว่างคดี ในทางปฏิบัติเมื่อมีคดีเกิดขึ้นพนักงานสอบสวนจะยึดของกลางดังกล่าวไว้ เช่น มีด อาวุธปืน ยาเสพติด ฯลฯ เป็นต้น เมื่อยึดมาแล้วก็เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะเก็บรักษาของกลางนั้นไว้ระหว่างคดี และจะคืน ทำลาย หรือส่งไปยังหน่วยงานอื่นตามลำดับ จะมีระเบียบกำหนดไว้เป็นเรื่อง ๆ ไป

การคืนของกลางถ้าเป็นของที่ไม่มีราคาก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าเป็นของกลางที่มีราคาสูงและมีการโต้แย้งกรรมสิทธิ์กัน ย่อมมีปัญหาว่าจะคืนผู้ใด เช่น ยึดแหวนเพชรที่มีราคาแพงจากคดีวิ่งราวทรัพย์ ปรากฏว่าทั้งเจ้าของร้านที่รับซื้อและผู้เสียหายต่างรับว่าเป็นเจ้าของและเสนอขอรับของกลางคืน พนักงานสอบสวนย่อมต้องพิจารณาว่าจะคืนให้กับใคร ถ้าเป็นเรื่องที่ขัดแย้งก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าเป็นเรื่องที่มีปัญหาพนักงานสอบสวนต้องเสนอให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณา และให้คู่กรณีไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลชี้ขาดก่อน ปัญหาในการโต้แย้งกรรมสิทธิ์ของกลางนี้ทำให้พนักงานสอบสวนถูกร้องเรียนกันมาก นอกจากนี้เรื่องสถานที่เก็บรักษาของกลางก็มีปัญหา เนื่องจากของกลางบางอย่างไม่มีสถานที่เก็บรักษา เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น เมื่อจอดไว้ที่สถานที่ตำรวจนาน ๆ ทรัพย์สินดังกล่าว อาจเกิดความเสียหายได้ และความรับผิดชอบในของกลางดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับพนักงานสอบสวนตลอดไปจนกว่าจะคืนของกลางดังกล่าวให้กับผู้มีสิทธิได้รับคืน

ตามปกติเมื่อมีการยึดสิ่งของหรือวัตถุไว้เป็นของกลาง การคืนต้องปฏิบัติตามระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้วย เช่น คดีจرائم อำนาจในการคืนของกลางก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ในคดีอุบัติเหตุจرائمที่ผู้ขับขี่หลบหนี พนักงานสอบสวนมีอำนาจยึดรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์คันที่ผู้ขับขี่หลบหนีไว้ได้ตลอดไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น (พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 78) เมื่อยึดไว้แล้วต่อมาเมื่อมีการตกลงกันได้และคู่กรณีมีความประสงค์จะขอรับคืน กรณีนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดระเบียบว่า พนักงานสอบสวนจะคืนเองไม่ได้ ถ้าจะคืนต้องเสนอผู้บังคับบัญชาระดับหัวหน้าสถานีเป็นผู้พิจารณาสั่ง การกำหนดขั้นตอนเพิ่มขึ้นนี้ทำให้เกิดปัญหายุ่งยากและชักช้าในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย

3.8 การประกันตัวผู้ต้องหาหรือการปล่อยตัวชั่วคราว คือ การอนุญาตให้ผู้ต้องหาเป็นอิสระพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งที่มีกำหนด การปล่อย

3.9 การทำและสรุปสำนวนการสอบสวน สำนวนการสอบสวน คือ เอกสารที่พนักงานสอบสวนได้จัดทำขึ้นตามอำนาจหน้าที่ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในคดี ในสำนวนการสอบสวนจะประกอบด้วยบันทึกคำให้การของผู้เสียหาย พยาน ผู้ต้องหา พยานหลักฐานอื่น ๆ ตลอดจนมีความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนควรจะฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา การทำสำนวนการสอบสวนถือว่าเป็นหน้าที่หลักของพนักงานสอบสวน และเป็นภาระอันหนักหน่วง เนื่องจากพนักงานสอบสวนต้องเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานคำให้การพยานต่าง ๆ ให้ครบประเด็นในคดีและต้องเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

ปกติพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีจะเป็นผู้จัดทำสำนวนการสอบสวนด้วยตนเองจนเสร็จสิ้น แล้วจึงนำสำนวนการสอบสวนนั้นผ่านการตรวจสอบของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้มีอำนาจสั่งคดี พนักงานสอบสวนต้องคอยติดตามว่า สำนวนการสอบสวนนั้นจะถูกสั่งแก้ไขหรือเพิ่มเติมหรือไม่ ถ้ามีต้องแก้ไขหรือเพิ่มเติมตามคำสั่งให้ถูกต้องในระหว่างนำสำนวนการสอบสวนเสนอผู้บังคับบัญชา พนักงานสอบสวนต้องระมัดระวังไม่ให้สำนวนค้างนานเกินกว่าที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนด เช่น ไม่เกิน 1-6 เดือน เป็นต้น ซึ่งก็แล้วแต่ประเภทของคดี ถ้าสำนวนไม่เสร็จตามกำหนดก็ถือว่าเป็นความบกพร่องของพนักงานสอบสวน อาจถูกพิจารณาทัณฑ์ทางวินัยได้ เมื่อสำนวนการสอบสวนผ่านการตรวจจากผู้บังคับบัญชาตามที่ระเบียบกำหนดแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องนำสำนวนนั้นไปส่งพนักงานอัยการ ถ้ามีตัวผู้ต้องหาก็ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปส่งพร้อมสำนวน เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมตามคำสั่งได้ด้วย

ปัญหาในการทำสำนวนการสอบสวนมักจะอยู่ที่การทำสำนวนการสอบสวนไม่เสร็จทันภายในเวลายกกำหนด ทั้งนี้เนื่องจากมีกฎหมายและระเบียบกำหนดว่า คดีแต่ละประเภทต้องทำเสร็จภายในเวลาเท่าใด แต่พนักงานสอบสวนแต่ละคนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเข้าเวร มีเวลาว่างจึงสามารถนำสำนวนการสอบสวนมาทำได้ สำนวนการสอบสวนแต่ละเรื่องจะมีเอกสารมากน้อยแตกต่างกัน สำนวนบางเรื่องจะมีเอกสารมาก บางเรื่องมีเอกสารน้อย ซึ่งก็จะขึ้นอยู่กับประเภทของคดีนั้น ๆ เอกสารแต่ละแผ่นกว่าจะจัดพิมพ์ออกมาได้ต้องใช้เวลาพอสมควร

สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะกล่าวเสมอว่า พนักงานสอบสวนมีจำนวนไม่เพียงพอ และต้องการให้เพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวน ปัญหาการขาดแคลนพนักงานสอบสวนกับปัญหาเรื่องการทำสำนวนการสอบสวนไม่ทันตามเวลาที่กำหนด น่าจะมีความเกี่ยวพันกัน กล่าวคือ การที่มีพนักงานสอบสวนน้อยขณะที่มีปริมาณของคดีเพิ่มมากขึ้น จะทำให้พนักงานสอบสวนต้องรับภาระงานมาก ไม่มีเวลาพอที่จะทำสำนวนให้เสร็จ และบางครั้งการทำสำนวนไม่เสร็จ อาจเป็นเพราะความเกียจคร้านของพนักงานสอบสวนเอง ความไม่รู้ไม่เข้าใจในการทำสำนวน การ

สอบสวน การที่ถูกผู้บังคับบัญชาเข้มงวดในการตรวจสอบงานเกินไป หรือการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติวางระเบียบข้อบังคับมากเกินไป ทำให้ต้องเสียเวลาในการทำสำนวนมากขึ้น

นอกจากปัญหาในเรื่องกำหนดเวลาแล้วยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น ความเห็นทางคดีของผู้บังคับบัญชาไม่ตรงกับพนักงานสอบสวน เช่น พนักงานสอบสวนที่ทำสำนวนการสอบสวนมีความเห็นว่าควรจะสั่งฟ้อง แต่ผู้บังคับบัญชาที่ตรวจสอบสำนวนกลับมีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งก็ต้องมีการทำความเข้าใจกัน และในที่สุดพนักงานสอบสวนก็มักจะทำตามความเห็นของผู้บังคับบัญชาเพื่อไม่ให้มีปัญหาในการประสานงานต่อกัน

3.10 การเป็นพยานศาลและการติดตามพยาน คำว่า พยานในที่นี้ หมายถึง ตัวบุคคลหรือพยานบุคคลเท่านั้น ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า "Witness" (พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2543, หน้า 59) เมื่อพนักงานสอบสวนนำเสนอสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพร้อมด้วยตัวผู้ต้องหาแล้ว ต่อมาพนักงานอัยการมีความเห็นสั่งฟ้องก็จะนำตัวผู้ต้องหาขึ้นฟ้องยังศาลเมื่อคดีขึ้นสู่ศาล ถ้าเป็นกรณีที่ต้องหาพยานรับสารภาพต่อศาล โดยตามปกติศาลจะตัดสินคดีโดยไม่ต้องสืบพยานแต่อย่างใด ถ้าผู้ต้องหาให้การปฏิเสธและสู้คดีต่อศาลก็ต้องมีการสืบพยานในชั้นศาลเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ ในการสืบพยานพนักงานอัยการจะให้พนักงานสอบสวนนำหรือติดตามผู้เสียหาย และพยานบุคคลที่เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวนมาให้การต่อศาลอีกครั้ง รวมทั้งพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนก็ต้องไปให้การต่อศาลด้วย เพื่อศาลจะได้ทราบว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่พนักงานสอบสวนนำมาได้นั้นได้มาอย่างไร พฤติการณ์ผู้เกี่ยวข้องในคดีเป็นอย่างไรและน่ารับฟังหรือไม่ ซึ่งหมายความว่า พนักงานสอบสวนซึ่งไม่ได้รู้เห็นคดีมาตั้งแต่เกิดเหตุ แต่เพิ่งมารู้ตอนทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนก็ต้องไปให้การเป็นพยานต่อศาลได้

การเป็นพยานต่อศาลนั้นสำหรับพนักงานสอบสวนเองไม่น่าจะมีปัญหา เพราะเป็นหน้าที่ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องรู้อยู่แล้ว และพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้รู้เรื่องคดีนั้นดี การไปเป็นพยานศาลจึงไม่ยุ่งยาก เว้นแต่ถ้าเป็นคดีที่เกิดมานานมาก อาจมีปัญหาว่าพนักงานสอบสวนจำเรื่องนั้นไม่ได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นมักเป็นเรื่องการติดตามพยานบุคคล เพราะพยานที่ให้การไว้ต่อพนักงานสอบสวน อาจจะมีการย้ายที่อยู่หรือพยานบางคน รวมทั้งผู้เสียหายด้วยอาจจะเปลี่ยนใจไม่ยอมเกี่ยวข้องกับคดี มีการหลบหนีหรือจงใจไม่ไปศาล เมื่อพยานไม่ไปศาล ถ้าเป็นพยานที่ไม่สำคัญต่อคดีศาลอาจตัดพยานคนนั้น แต่ถ้าเป็นพยานสำคัญและไม่ไปศาล ศาลถือว่าคดีนี้ไม่มีพยานมายืนยัน ศาลอาจยกฟ้องซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดีได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวนอกจากจะเสียความยุติธรรมแล้วพนักงานสอบสวนก็อาจถูกพิจารณาความบกพร่องได้ ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักพิมพ์ไว้ในคำให้การของผู้กล่าวหาหรือพยานว่า "ถ้าพยานหรือ

ถ้าผู้กล่าวหาย้ายที่อยู่เมื่อใดจะแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบทันที" การพิมพ์ข้อความดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้พนักงานสอบสวนหันความรับชอบแต่อย่างใด คดีบางเรื่องค้างอยู่ในศาลเป็นเวลาหลายปี เพราะพยานไม่ไปศาลหรือพยานไปศาลแต่คดีถูกเลื่อนการพิจารณาเรื่อย ๆ ก็เป็นภาระของพนักงานสอบสวนที่จะนัดพยานไปให้การต่อศาลให้ได้ บางครั้งพยานเกิดความเบื่อหน่ายจนพนักงานสอบสวนต้องเอาใจ โดยจัดหาหนะไปรับส่งพยานถึงศาลก็มี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ อมร ราชณรงค์ (2523) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของการบริหารงานที่มีอิทธิพลต่อการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน สรุปผลว่าอุปสรรคในการสอบสวนคดีอาญาที่สำคัญคือ ด้านปริมาณงานมาก รองลำดับต่อมาได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ความร่วมมือกับประชาชน ด้านการประสานงาน ด้านกำลังคน ระเบียบข้อบังคับ และ กฎหมาย สำหรับความยุ่งยากในขั้นตอนการสอบสวนนั้นปรากฏว่าการติดตามผู้ต้องหามาฟ้องลงโทษ การเป็นพยานศาลเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยากในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

สมเกียรติ พวงทรัพย์ (2524) พบว่า ในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนจับกุมของตำรวจนครบาลนั้น ประชาชนให้ความร่วมมือในการให้ข่าวสารข้อมูลผู้กระทำผิดกฎหมายและให้ความร่วมมือในด้านเป็นพยานในการดำเนินคดีในระดับปานกลาง และผลการศึกษายังพบว่ากฎหมายเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงานการสอบสวนจับกุมผู้กระทำผิด ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีเงินเป็นปัจจัยไว้ใช้จ่ายเพื่อให้ประชาชนร่วมมือ

ทัศนีย์ แก้วพิลา (2527) ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหามีทนายของผู้ต้องหาในคดีอาญา ดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิในการมีทนายอยู่ด้วยระหว่างให้การในชั้นสอบสวนในฐานะผู้สังเกตการณ์ซึ่งจะไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนหรือขัดขวางการสอบสวนโดยชอบของพนักงานสอบสวน
2. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ญาติมิตรของผู้ต้องหา มีสิทธิเข้าฟังการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาได้ โดยกำหนดให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตาม ป.วิอาญา มาตรา 4, 5, 6 มีสิทธิเข้าฟังการสอบสวนผู้ต้องหาในฐานะผู้สังเกตการณ์ ซึ่งจะไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนหรือขัดขวางการสอบสวนโดยชอบของพนักงานสอบสวน
3. ปรับปรุงวิธีการสอบสวนใหม่ โดยให้บุคคลภายนอกมีโอกาสตรวจสอบการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา เช่น การบันทึกภาพหรือเสียงขณะที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน

ปากคำผู้ต้องหา

ปิยะ สุขประเสริฐ (2528) ได้ทำการศึกษาทัศนะบางประการต่อประสิทธิภาพของตำรวจระดับสถานีในการบริการประชาชน : ศึกษากรณีสถานีตำรวจนครบาลบางยี่เรือ พบว่า ในทัศนะส่วนรวมทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่า ตำรวจปฏิบัติงานได้ในระดับปานกลาง ทั้งยังได้เสนอแนะว่า การที่จะเพิ่มประสิทธิภาพแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น จะต้องสร้างความเข้าใจให้ประชาชนทราบถึงปัญหา อุปสรรค ปริมาณงาน ความรับผิดชอบ และขั้นตอนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พร้อมทั้งต้องแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ สวัสดิการค่าตอบแทน ฯลฯ

ธีรพล คุปตานนท์ (2530) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน พบว่า

1. ปัจจัยภูมิหลังเกี่ยวกับตำแหน่ง อายุ อายุราชการ การศึกษา การศึกษาเพิ่มเติม สถานภาพสมรส รายได้ ฐานะทางครอบครัว และประสบการณ์ในการทำงานพบว่า ไม่มีผลสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แต่เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยแต่ละข้อพบว่า

ตำแหน่ง คือ พนักงานสอบสวนระดับสารวัตรสอบสวนมีสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพนักงานสอบสวนสูงกว่าพนักงานสอบสวนระดับรองสารวัตร

สถานภาพสมรส คือ พนักงานสอบสวนที่สมรสแล้วมีสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพนักงานสอบสวนสูงกว่าพนักงานสอบสวนระดับรองสารวัตร

ฐานะทางครอบครัวและอายุราชการมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

2. ปัจจัยทักษะและวิธีการปฏิบัติงานในเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนในการปฏิบัติงาน การติดต่อประสานงาน การมอบหมายงานและการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพบว่า มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยแต่ละตัว พบว่า

การมอบหมายงาน มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพนักงานสอบสวน

การปฏิบัติหน้าที่อย่างมีการวางแผน และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

3. ปัจจัยบุคลิกภาพเกี่ยวกับการมีมนุษยสัมพันธ์ การวางตัวต่อสาธารณะ การเข้าถึงประชาชน และการระงับรักษาสภาพและสัดส่วนพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลในการ

ปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แต่เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยแต่ละตัวพบว่า การวางตัวต่อสาธารณะมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

4. ปัจจัยสภาพการปฏิบัติงานเกี่ยวกับอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการสอบสวน ความร่วมมือจากผู้บังคับบัญชา ความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา ความร่วมมือจากประชาชน และภาวะความรับผิดชอบในงานพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แต่เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยแต่ละตัวพบว่า ภาวะความรับผิดชอบในงานและความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์เชิงบวก และความร่วมมือจากผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์เชิงลบกับสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

วีรพล ตูลวรรณะ (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของรองสารวัตรสืบสวนสอบสวนพบว่า

1. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่รองสารวัตรสอบสวนใหม่คือ การที่ได้รับความรู้จากสถานศึกษาไม่เพียงพอ การได้รับประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติงานน้อยเกินไป การมีปริมาณงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากเกินไป การที่ไม่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา การที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างไม่ดีพอ การที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนอย่างดีพอ การมีภูมิหลังทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน

2. ปัญหาของรองสารวัตรสอบสวนใหม่ มีปัญหาในการสอบสวนดังนี้ การที่ประชาชนไม่ยอมมาเป็นพยาน การไม่ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ การไม่มีเวลาสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดในคดีที่รับผิดชอบ การไปถึงสถานที่เกิดเหตุล่าช้าทำให้ไม่สามารถระงับเหตุหรือจับกุมคนร้ายได้ทัน การขาดความร่วมมือแลกเปลี่ยนข่าวสารทางคดีซึ่งกันและกัน การปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบแบบแผน การที่ไม่ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่จากผู้ใต้บังคับบัญชา การที่ไม่สามารถควบคุมดูแลพยาน และการทำสำนวนบกพร่องล่าช้าไม่รัดกุม

ชัยทัศน์ รัตนพันธ์ (2537) ได้ทำการศึกษาพบว่า การอำนวยความสะดวกในการสอบสวนคดีอาญาเพื่อให้เกิดความถูกต้อง รวดเร็ว และยุติธรรมนั้น ทั้งผู้บังคับบัญชา (ผู้ปฏิบัติงานสอบสวน) ตัวพนักงานสอบสวน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งการบริหารงานบุคคลมีส่วนสัมพันธ์กันที่จะทำให้งานมีประสิทธิภาพ

เสียงชัย สุมิตรวสันต์ (2537) ได้ทำการศึกษาพบว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมของไทยในขั้นก่อนการประทับฟ้องจะต้องปรับปรุงบทบาทของศาล โดยมีแนวทางดังนี้

1. จัดตั้งองค์กรศาลในชั้นเตรียมฟ้องโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

2. อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของศาลสอบสวนชั้นเตรียมฟ้อง ควรให้มีอำนาจใช้ดุลยพินิจในการออกหมายต่าง ๆ เช่น การออกหมายจับ หมายค้น

3. ให้มีอำนาจในการรับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหาย ในคดีความผิดอาญาที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบของตำรวจ

4. คุณสมบัติของผู้พิพากษาชั้นเตรียมฟ้อง จะต้องมีความรู้และมีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาคดี และสามารถสับเปลี่ยนกับผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาคดีได้

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2538) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาในปัจจุบันทางด้านการสอบสวนไว้ดังนี้

1. การสอบสวนเป็นไปโดยลำช้า พนักงานสอบสวนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณงาน บางรายขาดความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานในความรับผิดชอบ

2. ระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุกยักซับซ้อนเกินความจำเป็น อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ยังมีไม่ครบถ้วน

3. ภาระความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีปริมาณมากและผูกพันมีโอกาสที่จะเกิดข้อบกพร่องได้ง่าย

4. การจับกุมและควบคุมผู้ต้องหา ยังไม่เป็นไปด้วยความรอบคอบ รัดกุม

5. การปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์ และการตรวจสถานที่เกิดเหตุยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากขีดความสามารถในการตรวจพิสูจน์วัตถุต่าง ๆ ยังมีจำกัด

6. ไม่มีเจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจ (เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน) ในระดับสถานีตำรวจเพื่อทำหน้าที่ช่วยพนักงานสอบสวนในการตรวจที่เกิดเหตุ สารบบข้อมูลอาชญากรรมเกี่ยวกับหมายจับ ประกาศสืบจับ ตลอดจนประวัติอาชญากรรมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

นิเวศ เฒ่นินนาท (2540) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติหน้าที่รองสารวัตรสอบสวนสถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภาค 2 สรุปผลว่า ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การรับแจ้งความ และการเป็นพยานศาล เป็นปัญหาลำคัญ 3 อันดับแรกที่ได้รับทราบการแก้ไข โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาลำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

1. ด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดซื้อรถยนต์ และอุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็นในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

2. ด้านการรับแจ้งความ พนักงานสอบสวนควรอธิบายให้ผู้แจ้งความเข้าใจหน้าที่และขอบเขตจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

3. ด้านการเป็นพยานศาลและการติดตามพยาน หัวหน้าสถานีตำรวจควรจัดเจ้าหน้าที่ในการคุ้มครองพยานและติดตามพยานแทนพนักงานสอบสวน

อัฐพล สาระกุล (2541) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานตามรัฐธรรมนูญของพนักงานสอบสวน ในสังกัดตำรวจภูธรภาค 2 พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ด้านการค้นโดยมีหมายหรือคำสั่งของศาลเพื่อพบสิ่งของที่เป็นความผิดพร้อมตัวผู้ต้องหา เช่น ยาเสพติด และขยายผลทราบแหล่งผลิต ต้องไปขอหมายค้นก่อนทำให้ผู้กระทำผิดรู้ตัวและเคลื่อนย้ายสิ่งของที่ต้องการค้น การให้ทนายความ หรือญาติ หรือบุคคลภายนอกเข้าฟังการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาทำให้ไม่สามารถค้นหาความจริงได้ เนื่องจากทนายความได้แนะนำให้ผู้ต้องหาปฏิเสธขอให้การขึ้นศาล บางครั้งทนายความหรือญาติหรือบุคคลภายนอกและผู้ต้องหาปรึกษากันก่อนการสอบสวนปากคำทำให้ไม่ได้ข้อเท็จจริง และเกิดความเสียหายต่อรูปคดี